

UPRAVLJANJE USTVARJALNIH IN NEKONVENCIONALNIH TALENTOV

ELI BRELIH, GORAN VUKOVIČ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede, Kranj, Slovenija
eli.brelih@student.um.si, goran.vukovic@um.si

Osebni talent se lahko skozi čas manifestira na različne načine in prav zato pripisujemo velik pomen upravljanju lastnega talenta ali talentov. V poglavju obravnavamo pot razvijanja osebnega talenta posameznika, ki se je prelevila v poslovno priložnost. Na podlagi interdisciplinarnih vpogledov iz umetnosti in upravljanja talentov ponujamo razumevanje presečišča osebnega talenta in poslovnega razvoja. Prikazujemo vpogled družine v doživljanje in prepoznavanje otrokovih talentov, njihovo negovanje in razvijanje ter to, kako so se ti kasneje manifestirali v drugačno smer umetnosti, ki je postala odlična poslovna priložnost. Skozi osebno pripoved smo raziskovali prehod od risanja k tetoviranju in osvetljevali procese, vplive in motivacije, ki so oblikovali omenjeno evolucijo. V študiji primera poudarjamo interakcijo med prirojenim talentom, družinskim vplivom in osebno strastjo pri spodbujanju umetniške rasti in diverzifikacije.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fov.8.2025.2](https://doi.org/10.18690/um.fov.8.2025.2)

ISBN
978-961-299-089-3

Ključne besede:
podjetništvo,
talent,
umetnost,
tetoviranje,
poslovna priložnost

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fov.8.2025.2](https://doi.org/10.18690/um.fov.8.2025.2)

ISBN
978-961-299-089-3

Keywords:
entrepreneurship,
talent,
art,
tattooing,
business opportunity

MANAGEMENT OF CREATIVE AND UNCONVENTIONAL TALENTS

ELI BRELIH, GORAN VUKOVIČ

University of Maribor, Faculty of Organizational Sciences, Kranj, Slovenia
eli.brelih@student.um.si, goran.vukovic@um.si

Personal talent can manifest itself in different ways over time, which is why we attach great importance to the management of one's own talent or talents. In this chapter, we discuss the path of developing an individual's personal talent, which turned into a business opportunity. Based on interdisciplinary insights from art and talent management, we offer an understanding of the intersection of personal talent and business development. We show a family's insight into experiencing and recognizing their child's talents, nurturing and developing them, and how they later manifested into a different direction of art, which became an excellent business opportunity. Through a personal narrative, we explore the transition from drawing to tattooing, shedding light on the processes, influences and motivations that shaped this evolution. In a case study, we emphasize the interaction between innate talent, family influence and personal passion in promoting artistic growth and diversification.

University of Maribor Press

1 Uvod

Osebná nadarjenost je izjemno pomembna za posameznikov razvoj in se pogosto kaže na različne načine v različnih življenjskih obdobjih. Talent, ki je odkrit že v otroštvu in ga ustrezno negujemo, se lahko razvije v pomemben osebni uspeh ali celo v poklic. Upravljanje talenta je pomembno v vsaki panogi, zlasti na področju umetnosti, kjer obstaja močna povezava med komercialnim potencialom in ustvarjalnostjo. To poglavje raziskuje pot osebe, katere osebni talent se je razvil v uspešno poslovno priložnost. Z interdisciplinarnimi viri bomo dobili vpogled v področja umetnosti, s čimer bomo bolje razumeli, kako lahko osebni talent vodi do karijerne priložnosti, če ga pravilno negujemo in podpiramo. V sodobni družbi sta priznavanje in razvijanje sposobnosti posameznika postala nepogrešljiva elementa podjetniškega uspeha ter kažeta, kako prirojene sposobnosti spremeniti v praktične dosežke (Osborne, McPherson in Milbarth, 2015).

V poglavju bomo proučili povezavo med razvojem individualnih veščin in podjetniško intuicijo v kontekstu tetoviranja – industrije, ki je simbol ustvarjalnega razvoja in poslovnih podvigov. S pomočjo raziskave bomo skozi študijo primera izvedli kvalitativni pristop, ki se bo osredotočal na posameznico in njeno karierno zgodbo. Z intervjujem bomo pridobili vpogled v razumevanje osebnih izkušenj in dokazovali, kako lahko strast spodbudi umetniški razvoj in kako zelo je pri tem pomembna podpora primarne družine.

2 Pregled literature

V tem poglavju bomo proučili termine, kot so umetnik, umetniški talent, upravljanje talentov, vloga ustvarjalnosti ter *vpliv družine in okolja na umetniški razvoj*. To bo bistveno pripomoglo k širšemu in objektivnejšemu vpogledu v *proučevano pot razvijanja osebnega talenta ustvarjalnega in k umetnosti usmerjenega posameznika*.

2.1 Umetnik

umetnik -a m (ê) – kdor ustvarja, oblikuje dela estetske vrednosti (SSKJ, 2024).

Umetnik je posameznik, ki skozi različne medije, kot so slikarstvo, glasba ali literatura, izraža ustvarjalnost in domišljijo. S svojimi deli umetniki prenašajo čustva, ideje in perspektive, ki pogosto raziskujejo ali izzivajo družbene norme. Njihove

stvaritve nimajo zgolj estetskega doprinosa, temveč tudi spodbujajo razmišljanje in dialog.

Izraz »umetnik« nosi globoko simboliko in kompleksnost, močno zakoreninjeno v bogati britanski kulturni dediščini. Ta naziv priklične raznolike podobe, od zamišljenega slikarja v ateljeju do strastnega izvajalca na odru, pri čemer vsak predstavlja edinstveno dimenzijo umetnosti (Howard, 2023).

2.1.1 Umetniški talent

Pojem talenta je kompleksen. Čeprav imajo nekateri ljudje prirojeno nagnjenost k določenim talentom, talent brez trdega dela ne zadostuje za doseganje večjih uspehov. Talent sicer lahko nudi prednost na začetku, vendar so miselnost, predanost in vztrajna praksa ključni dejavniki, ki na koncu vplivajo na doseženi napredek. Napačno je misliti, da je prirojeni talent nujen pogoj za ukvarjanje z umetnostjo ali doseganje umetniške odličnosti. Ljudje različno dojemamo svet, kar omogoča, da se vsak posameznik izraža na svojstven način. Vsak človek razvije edinstven način osredotočanja in samoizražanja, s čimer oblikuje svojo lastno, neponovljivo pot do umetniške izpopolnitve (Christy, 2023).

2.1.2 Posebna nadarjenost kot organizacijska prednost

Upravljanje talentov je ključni steber uspeha vsake organizacije. V današnjem nenehno spreminjajočem se svetu podjetništva posamezniki vse bolj iščejo načine in priložnosti, kako svojo osebno strast in talent spremeniti v uspešne podjetniške prakse.

Ghosh študije so pokazale, da obstaja močna povezava med uspehom organizacije in učinkovitim upravljanjem talentov. Upravljanje talentov ni samozadostno, če ne znamo ohraniti talentiranih ljudi na delovnem mestu. Upravljanje talentov je strateški proces, preko katerega organizacija pridobiva, prepozna in zadržuje talente (Ghosh, 2021).

2.2 Vloga ustvarjalnosti

Lev Vygotskij, ruski razvojni psiholog, ki je utemeljil koncept socialne kognicije, je zagovarjal, da ustvarjalnost vodi do nečesa novega in je prisotna v vsaki človeški dejavnosti. Prisotna je ob odkritjih, ki temeljijo na umetnosti, znanstvenosti ali

tehniki. Verjel je, da je ustvarjalnost prisotna pri vseh ljudeh, vključno z mladimi otroki, in da je domišljija njen sestavni del (Penfold, 2019).

V današnjem svetu postaja ustvarjalnost vse pomembnejša zaradi hitrega tempa sprememb in potrebe po novih, inovativnih rešitvah kompleksnih težav. Ustvarjalnost je tisto, kar nas opredeljuje kot ljudi; je življenjska sila napredka, brez katere bi stagnirali.

Ustvarjalnost nam daje konkurenčno prednost v dobi umetne inteligence. Čeprav je umetna inteligenca nedvomno močno orodje, ne more posnemati naše človeške perspektive, intuicije in ustvarjalnosti, ki izhaja iz izkušenj, znanja in empatije. Prav tako ne more razviti mehkih veščin, ki so ključne za ustvarjalnost in inovativnost, kot so kritično mišljenje, reševanje problemov, komunikacija in prilagodljivost.

»Ko razmišljamo o fenomenu kolektivne ustvarjalnosti, ki združuje vse te kapljice individualne ustvarjalnosti, ki so pogosto same po sebi nepomembne, takoj razumemo, kakšen ogromen odstotek tega, kar je ustvarilo človeštvo, je produkt anonimnega kolektivnega ustvarjalnega dela neznanih izumiteljev« (Vygotsky, 1930).

V več kot sedmih desetletjih raziskav na področju psihološke ustvarjalnosti je bilo ugotovljeno, da jo lahko razumemo skozi štiri ključne vidike (Opperet, O'Keeffe, Bensnes, Grecu, & Cropley, 2023):

- osebne lastnosti: osebnost in motivacija,
- kognitivni procesi: vključno s konvergentnim in divergentnim mišljenjem,
- okoljski dejavniki: organizacijska klima in kultura ter
- narava ustvarjalnih rezultatov: izdelki.

2.2.1 Radovednost – ustvarjalnost v otroštvu

Raziskovanje in spodbujanje otrokovih interesov predstavlja ključno vlogo v celostnem razvoju in procesu učenja. Otroci že od najzgodnejših let kažejo naravno radovednost in željo po odkrivanju sveta, ki jih obdaja. To je osnova za oblikovanje njihove osebnosti in prepoznavanje njihovih potencialov (Modi, 2023).

Predšolska leta, ki segajo od rojstva do začetka osnovne šole, so ključna, saj so otrokova formativna in izobraževalna leta, v katerih se njegov značaj oblikuje z vzgojo, ki jo prejmejo od svojih staršev in predšolskih ustanov. Je tudi čas, ko otrok

razvije psihomotorične, socialno-čustvene, kognitivne in jezikovne spretnosti, ki bodo imele pomembno vlogo v njegovem življenju (Krajnc, 2011).

Žal se veliko šol danes osredotoča predvsem na akademske dosežke in pogosto nima sredstev za spodbujanje otrokovih interesov. Namesto tega gradijo učni načrt, ki temelji predvsem na učbenikih in testih. V takšnem okolju ni veliko prostora za ustvarjalnost ali raziskovanje otrokovih strasti. Čeprav lahko otrok uspešno opravlja naloge in preizkuse, to ne pomeni, da bo pri tem tudi zares navdušen ali vpet v učenje.

Pomembno je, da starši pomagajo otrokom raziskovati, kaj jih veseli, tudi izven šolskih okvirov. Z uporabo virov, kot so internet, knjige in delavnice, lahko starši spodbujajo otroke, da sledijo svojim interesom in poglobljajo znanje na teh področjih (Newman, 2015).

Strast otroka je izjemno močno čustveno stanje in notranja motivacija. Izraža navdušenje ali ljubezen nad nekim hobijem, ki je lahko branje knjig, igranje z zahtevnejšimi igrami ali celo razvijanje strasti v bolj kompleksnih dejavnostih, kot so šport, umetnost ali učenje tujih jezikov (Logiscool, 2023).

2.2.2 Vpliv družine in okolja na umetniški razvoj

Primarna družina ima ključno vlogo pri prepoznavanju in spodbujanju talenta. V primerih, ko starši ne prepoznajo ali ne spodbujajo otroka, obstaja večja verjetnost, da otrok svojega talenta ali strasti ne bo razvil, nasprotno pa lahko starši usmerjajo njegov talent do te mere, da se konstantno razvija in kasneje celo uporabi kot poklic.

Na odnos, prepričanja, priložnosti, navade in osebnostne lastnosti otroka v razvoju močno vpliva njegova družina. Ko je otrok nadarjen, lahko vpliv družine močno vpliva na to, ali se bo spretnost razvila do visoke stopnje ali ne. Poznamo ljudi, ki so kljub neugodnim ali celo resnično grozljivim družinskim razmeram neverjetno dovršeni in uspešni, poznamo pa tudi druge, ki kljub navidezno ljubeči in podpirajoči družini ne dosežejo svojega polnega potenciala (McCree, 2017).

Starši si morajo predvsem vzeti čas, da otroka opazujejo skozi igro in da namenijo pozornost dejavnostim, za katere otrok izkaže največ zanimanja ali strasti. Da bi do tega lahko prišli, je naloga staršev, da otroku predstavijo različne dejavnosti, saj je

raznoliko okolje ključno za to, da ugotovimo, kaj otroka najbolj pritegne (Logiscool, 2023).

Vpliv naravnega okolja je ena glavnih tem otrokovega življenja in njegovega uma. Otroštvo predstavlja ključno obdobje za oblikovanje osebnosti, okolje pa pomembno vpliva na razvoj otroka (Fayaz, Rezakolai, in Tabatabaian, 2017).

2.2.3 Mentor kot vzornik in vzvod za motivacijo

Beseda »mentor« izhaja iz lika grške legende Odisejev vodnik in vzgojitelj. Predstavlja vodjo, svetovalca in učitelja mlademu človeku (O'Donnell, 2017).

Mentorstvo pri pouku umetnosti omogoča učiteljem, da postanejo ključni vir motivacije za svoje učence in hkrati delujejo kot pozitivni vzorniki. Sodobne raziskave kažejo, da ima mentorstvo pri likovnem pouku pozitiven učinek na učence, ki so manj zainteresirani za ustvarjalne naloge, saj jim pomaga pridobiti zagon in motivacijo. Raziskave kažejo, da uvedba medgeneracijskega mentorstva spodbuja višjo stopnjo motivacije in izboljša kakovost likovnih izdelkov pri mlajših učencih (Taylor & Luckman, 2023).

Učiteljeva vloga, kjer učitelj aktivno upodablja vlogo umetnika, ustvarja bolj produktivno okolje za razvoj ustvarjalnosti in uspeha učencev, hkrati pa jih povezuje z umetnostno zgodovino in razvojem lastnega umetniškega sloga. Edinstven vidik je učiteljeva vloga kot aktivni umetnik, kar dodatno krepi povezavo med teorijo in prakso.

Mentorstvo je torej izjemno učinkovito orodje tako za mentorje kot za mentorirance, saj oba pridobivata dragocene izkušnje in osebnostno rasteta. Ne glede na to, ali gre za medgeneracijsko ali vrstniško mentorstvo, se oblikuje močna povezava med udeleženci, ki so osredotočeni na skupni cilj (Taylor, Mitchell, & Green, 2011).

Mentor in mentoriranec sta pogosto zaposlena v isti instituciji, kjer je poudarek na ravnotežju med poklicnim in zasebnim življenjem, usmerjanju poklicnega razvoja in organizacijskih ciljih. Dobri mentorji svojim mentorirancem pogosto služijo kot vzorniki in svetovalci ter jim nudijo nasvete in podporo, ki jim pomagajo pri doseganju njihovih ciljev.

Poznamo formalno in neformalno mentorstvo. Mentoriranci ustvarjajo cilje v neformalnem okolju, vendar so ti običajno nemerljivi, interakcije pa so nestrukturirane. V formalnem mentorskem odnosu so določeni parametri vzpostavljeni skupaj z merljivimi in izvedljivimi cilji.

Mentor ima več funkcij pri prenosu znanja, ki jih delimo na podporne in karierno usmerjene funkcije. Podporna funkcija vključuje tako psihološko in čustveno podporo kot tudi vodenje. Mentor spodbuja k reševanju problemov, nudi pomoč in zavzeto posluša ter služi kot vodilo za vedenje, stališča in vrednote. S tem omogoči učencem, da se vidijo kot bodoči akademiki. Ker mentorstvo vključuje tudi podporo pri ocenjevanju in izbiri akademske poti, mora mentor nuditi pomoč pri refleksiji, kritičnem razmišljanju, spremljanju napredka in uresničitvi učenčevih poklicnih želja. Vloga mentorja sta tudi razvoj spretnosti in sponzorstvo (Press, 2019).

2.2.3 Samostojno učenje in iskanje sloga

Samostojno učenje in proces odkrivanja edinstvenega sloga pri samoukem umetniku običajno vključujeta mešanico eksperimentiranja, preizkušanja in notranjega raziskovanja. Takšni umetniki se namesto na formalno izobrazbo ali vodenje zanašajo na lastno disciplino, radovednost in željo po iskrenem izražanju skozi svoje delo. Ta naloga je lahko zahtevna, a hkrati izpolnjujoča, saj ponuja neomejene ustvarjalne možnosti in naravni razvoj sposobnosti (Hackston, 2024).

Prvi korak na poti samostojnega učenja umetnika vključuje preizkušanje različnih tehnik. Brez strogih učnih načrtov ima umetnik svobodo eksperimentirati z različnimi mediji, tehnikami in tematikami. To lahko vključuje risanje, slikanje, kiparjenje, digitalno umetnost ali fotografijo. V tej fazi umetnik lahko črpa navdih iz različnih virov, kot so narava, vsakodnevne izkušnje, drugi umetniki ali celo lastna čustva. Odsotnost tradicionalnih omejitev jim omogoča, da preizkušajo, se učijo iz napak, izpopolnjujejo svoje veščine in nenehno premikajo meje svoje ustvarjalnosti. Kljub temu pa se umetniki v fazi samostojnosti pogosto soočajo z izzivi pri oblikovanju svoje identitete, saj jih velika izbira možnosti lahko zmede (Alexander, 2018).

Umetniki pri samostojnem učenju pogosto pridobivajo znanje in motivacijo iz različnih virov, kot so vadnice, knjige, obiski muzejev, spletne skupnosti in družbena omrežja. Ti viri jih uvajajo v različne umetniške sloge in gibanja, ki jih sprva lahko

poskušajo posnemati. To posnemanje ni preprosto kopiranje, temveč način pridobivanja in vključevanja tehnik drugih umetnikov. Kljub temu je cilj samouka umetnika preseči zgolj posnemanje in te navdihe vnesti v svojo lastno perspektivo (Maree, Nel, in Kleynhans, 2024).

Ko umetnik nadaljuje z ustvarjanjem, se začnejo pojavljati vzorci. Nekatere barve, oblike ali teme lahko nanje vplivajo bolj kot druge. Samouk umetnik, ki ni omejen s strogimi akademskimi pravili, ima možnost raziskovati te vzorce in jih izboljšati ter sčasoma oblikovati enoten umetniški izraz (Samaras, 2010).

Mladi umetniki si pogosto želijo že takoj imeti svoj značilen slog, da bi lahko ustvarjali umetnost, pa vendar ne deluje čisto tako. Potrebno je celo življenje izkušenj, da umetnik poišče svoj slog, da preizkusi vse načine in tehnike ter začuti, kje se je našel. S tem bo umetniška pot bolj izpopolnjena, manj bo občutkov nezadovoljstva in izčrpanosti.

2.3 Razvoj identitete

Med adolescenco se razvijajo kognitivne sposobnosti, kot sta abstraktno razmišljanje in sprejemanje odločitev, kar mladostnikom pomaga pri oblikovanju njihove identitete. Ko se njihovo razmišljanje izboljšuje, so sposobni bolje razumeti sebe iz različnih zornih kotov, na primer iz perspektive drugih, razmišljati o različnih možnostih in sprejemati odločitve na podlagi svojih vrednot. Vse to prispeva k temu, da najstniki razvijejo svoj občutek za to, kdo so (Marcia, 2002).

Ameriški otroški psihoanalitik Erik Erikson je trdil, da se osebnost razvija v vnaprej določenem vrstnem redu. Od otroštva do odraslosti je osem stopenj psihosocialnega razvoja, vsaka faza pa vključuje psihosocialno krizo, kar lahko vpliva negativno ali pozitivno na razvoj osebnosti. Erikson krize označuje kot psihosocialne, saj vključujejo posameznikove psihološke potrebe, ki so v nasprotju s potrebami družbe (McLeod, 2024).

Erikson je menil, da je glavna psihosocialna naloga adolescence vzpostavljanje identitete (Cherry, 2024). Peto psihosocialno nalogo je opisal kot zmedo med identiteto in vlogo, pri čemer se mladostniki soočajo s kompleksnostjo iskanja lastne identitete. Ta faza vključuje vprašanja o njihovem videzu, poklicnih odločitvah, kariernih željah, izobrazbi, odnosih, spolnosti, političnih in družbenih pogledih ter

osebnosti in interesih. Erikson je to obdobje videl kot čas zmede in eksperimentiranja z identiteto ter življenjsko potjo. V adolescenci doživljamo psihološki moratorij, kjer najstniki odložijo zavezo k določeni identiteti in raziskujejo različne možnosti (McLeod, 2024).

2.3.1 Razvoj umetnika

Umetniku je zelo zapleteno odkriti nišo v svetu ustvarjanja, vendar če želi začeti to pot, mora razviti predvsem občutek samega sebe in si zastaviti vprašanje: »Kdo sem kot umetnik?« Identiteta umetnika je bistvo tega, kdo je in kaj bo doprinesel v področje umetnosti. Če se želi podati na umetniško pot, si mora postaviti cilje in ostati pristen.

Velik del identitete umetnika tvorijo temeljne vrednote, ki se pogosto odražajo v skupnih idejah, temah in sporočilih njegove umetnosti. Nanje lahko vplivajo življenjske izkušnje ali vprašanja okolja, politične in socialne pravičnosti, ki so mu pomembni. Umetnik se lahko tudi odloči, da bo te vidike popolnoma ločil od svojega ustvarjanja. Od vsakega posameznika je odvisno, kako in katere podrobnosti bo vključil, ko bo svoje delo delil z drugimi.

Tudi vizija ima ključni pomen in predstavlja razlog, zakaj umetnik ustvarja. Je zgodba o tem, kako, zakaj in za koga je delo ustvarjeno, pri čemer se ta vizija sčasoma razvija. Sprva gre za ustvarjalni izraz nečesa osebnega za umetnika, a takoj, ko želi delo predstaviti ali prodati, se ne nanaša več zgolj nanj – postavi se vprašanje, zakaj je pomembno tudi za občinstvo.

Umetnost je že dolgo obravnavana kot kulturni simbol in kdo smo kot ljudje. Njen pomen je v tem, da pomaga razviti občutek samega sebe; v svetu, kjer ljudje morda ne bodo vedno razumeli, lahko umetnost ponudi prepotrebno izhodišče za samoizražanje in odkrivanje. Skozi ustvarjalni proces lahko umetniki najdejo razumevanje in pripadnost, ki ju je pogosto težko doseči z govornim ali pisnim jezikom. Umetnost uporabljajo kot spomin na pretekle dogodke, za ustvarjanje umetniških del pod vplivom različnih kultur in pogledov, za iskanje tolažbe v znanem in za ustvarjanje novih idej.

2.3.2 Formula umetnika »IVI«

Trije stebri, ki sestavljajo umetnikov »IVI«, so identiteta, vizija in namera (angl. *identity, vision, intention*). Pomembno je omeniti, da identiteta umetnika ni statična, temveč se nenehno razvija skozi refleksijo, izkušnje in interakcije. Vizija umetnika služi kot vodilo pri ustvarjanju, saj predstavlja njegov pogled na svet. Skoznjo izraža svoje občutke, želje, strast in prepričanja. Namera umetnika je želja po stalnem raziskovanju, razvijanju, rasti in predvsem trajna prisotnost v umetniškem svetu (Aguila, 2022).

Umetniška namera je dejansko osnova njihove motivacije. Močnejši kot je namen, več užitka, zabave in zaupanja bodo imeli v njihovo delo in ustvarjanje. Če želijo ustvariti nekaj, kar bo posebno in čarobno, morajo delati s srcem. Njihov namen ni izraziti in trdoglavo obdržati prepričanja o nečem, vendar interpretirati svet z lastne perspektive. Prav zaradi tega se lahko znajdejo v mentalnem konfliktu, čeprav na koncu ravno iz tega črpajo navdih.

2.3.3 Psihološke značilnosti umetnika

Umetnika oblikujejo psihološke in osebne lastnosti, ki vplivajo na ustvarjalni proces. Tukaj govorimo o širokem spektru karakteristik, ki umetnika ločijo od ostalih poklicev: čustvena inteligenca, odprtost, samoiniciativnost, individualizem, nepredvidljivost, introspekcija in estetski občutek. Zaradi teh karakteristik lahko umetnik svoje izkušnje in čustva prenese v umetniška dela. Čeprav se umetniki pogosto srečujejo s pritiski družbe, lahko prav to vodi do notranjih konfliktov, kar umetnika pogosto spodbudi k inovativnosti (Furnham & Chamorro-Premuzic, 2007).

2.4 Predanost in doseganje najvišjih ciljev

Uspešna umetniška kariera se pogosto razvije iz strasti, ustvarjanja in osebnega izražanja. Umetnik, ki se odpravi na samostojno pot in preoblikuje svoj umetniški hobi v poklicno priložnost, naredi izjemno drzen in hkrati vznemirljiv korak. Umetnik se pogosto osredotoča na ustvarjalne vidike svojega dela, ko pa se umetnost in hobi prelevita v posel, se začne raziskovanje popolnoma novega sveta (Crosby, 2001).

Pogosto slišimo, kako umetniki svojo predanost umetnosti opisujejo kot željo po izražanju ali razvijanju svojih talentov. Govorijo o ljubezni do lepote, o izzivih ustvarjanja ali priložnosti za globlji vpogled vase in v svet okoli sebe. Velikokrat umetniki pravijo, da jih je umetnost »poklicala« – kot da so bili izbrani za to pot, namesto da bi sami izbrali umetnost. To so pogoste zgodbe o tem, zakaj se odločijo za življenje ali kariero v umetnosti.

2.4.1 Razlike med ljubiteljskimi in poklicnimi umetniki

- Namen in cilji: poklicni umetniki želijo živeti od umetnosti, podvrženi so pritiskom, osredotočeni so na potrebe strank, spremljanja trga in tržnost, medtem ko se ljubiteljski umetniki z umetnostjo ukvarjajo zaradi strasti, hobija, sprostitev ali izražanja.
- Poslovna žilica: poklicni umetniki pogosto razvijajo poslovne veščine, kot so trženje, mreženje in finančno upravljanje. Razumejo umetniški trg in prilagajajo svoje delo temu, medtem ko se ljubiteljski umetniki tem vidikom morda ne posvečajo.
- Doslednost: poklicni umetniki običajno delajo bolj dosledno, saj so njihovi projekti povezani s strankami, galerijskimi razstavami in rokovnimi obveznostmi. Ljubiteljski umetniki pogosto ustvarjajo redkeje, saj se njihova umetnost prilagaja drugim življenjskim obveznostim.
- Javna izpostavljenost: poklicni umetniki si prizadevajo za javno izpostavljenost in priznanje, kar vključuje razstavljanje v galerijah, sodelovanje na umetniških sejnih in aktivno prisotnost na spletu. Ljubiteljski umetniki sicer tudi delijo svoje delo, a običajno v bolj lokalnem in priložnostnem okolju.
- Vlaganje: poklicni umetniki pogosto vlagajo več v svojo prakso, kar vključuje najem študijskega prostora, uporabo visokokakovostnih materialov in stalno izobraževanje, medtem ko so ljubiteljski umetniki pogosto bolj previdni pri svojih finančnih odločitvah in usklajujejo umetnost z drugimi prioritetami.
- Pravna in finančna odgovornost: poklicni umetniki morajo upravljati pravne in finančne vidike svojega dela, kar vključuje razumevanje avtorskih pravic, davkov in pogodb, ljubiteljski umetniki pa teh odgovornosti pogosto ne obravnavajo s tolikšno resnostjo, saj ustvarjajo zase in svojo dušo, brez zunanjih pritiskov (Down, 2023).

2.4.2 Pomen poslovne usmerjenosti umetnika

Prvi korak pri prehodu *iz ljubiteljskega v poklicnega umetnika* je zavedanje in razumevanje, da imajo vsak izdelek, storitev ali dejavnost svoje odjemalce oziroma svoj trg. Preference odjemalcev oziroma trga so izjemno raznolike in za zadovoljitev le-teh ni dovolj umetniški talent, potrebna je tudi poslovna orientiranost in občutek za kupca. Prepoznavanje ciljne publike, prihodki, odhodki in vrste poslovanja so kritične veščine, ki jih mora umetnik dobro poznati, ko začne umetniško pot spreminjati v poklic (Fraser Hamilton, 1981).

2.4.3 Vplivi okolja na uspehe in neuspehe talentov

Kafka (1962) je z zgodbo o lačnem umetniku interpretiral, kako se umetniki, ki se popolnoma posvetijo svoji umetnosti, pogosto oddaljujejo od družbe, saj ta ne zna vedno ceniti njihovega dela. Umetnik v zgodbi ne strada samo fizično, ampak tudi čustveno, ker si želi priznanja, ki ga nikoli v celoti ne dobi. Hkrati Kafka poudari, da umetnik ne more delovati drugače – stradalec prizna, da preprosto ne najde hrane, ki bi mu ustrezala. Zgodba tudi kritizira sodobni svet, ki vse manj pozornosti namenja umetnosti, predvsem tisti, ki presega običajne norme in pričakovanja (Steinhauer, 1962).

2.5 Izzivi na umetniški poti

Umetnost je čudovit način izražanja, a pot do njenega uresničevanja je lahko precej zapletena. Umetniki se pogosto srečujejo z različnimi izzivi, ki vplivajo na njihovo ustvarjanje in kariero. Ti izzivi vključujejo finančne skrbi, pomanjkanje prepoznavnosti in pritisk, da ostanejo relevantni v hitro spreminjajočem se svetu umetnosti. Umetniška pot je polna negotovosti, kar lahko privede do dvomov o lastnih sposobnostih (Bechara, 2023).

Ob vsem omenjenem se umetniki pogosto borijo s konkurenco, saj je umetniški svet poln talentiranih posameznikov, ki posedujejo svoj edinstveni slog in vizijo. Mnogi se sprašujejo, kako uskladiti svoje ustvarjalne ambicije s potrebami trga in kako uspešno promovirati svoje delo, ne da bi pri tem izgubili svojo avtentičnost. Zato je pomembno, da umetniki najdejo načine za premagovanje teh ovir, kar jim lahko pomaga doseči uspeh in osebno izpolnitev. Prva ovira, ki umetnika sprva prestraši, so finančne težave. Zagotovitev trajnega dohodka umetnika je večinoma na začetku

poslovne poti zelo zahtevna, že zaradi osebnostne orientiranosti umetnika, ki je vse prej kot poslovna.

V današnjem času je za zagotovitev trajnega dohodka umetnika bistvena promocija. Umetniki morajo biti sposobni predstaviti svoje delo in se uspešno predstaviti kot oseba. Vzpostavitev trdne spletne platforme, ustvarjanje vsebin in raziskovanje družbenih medijev so ključnega pomena za doseg širšega kroga potencialnih odjemalcev. Kot vizionarji v obrtniškem poslovanju morajo umetniki paziti, da promocija ne prevlada nad samim ustvarjanjem umetnosti. Gradnja odnosov in sodelovanja je namreč ključna za uspeh v umetniški industriji (Feuerman, 2020).

2.5.1 Premagovanje ovir in doživljanje pomena neuspehov

Vsak posameznik, ki se poda na samostojno poslovno pot, se sooča s strahom pred neuspehom in z različnimi ovirami. Bolj pogosto pa je ta strah prisoten predvsem pri umetnikih, saj se večina čuti vezane na svoje delo in rezultate. Tak strah lahko ohromi napredek in ustvari občutek stagnacije, zaradi katerega se umetnik ne znajde ali si ne upa napredovati. To posledično privabi dvom in umetnik se počuti, kot da ne zna več opravljati svojega dela. Nekateri ta dvom in strah občutijo s tako intenzivnostjo, da jih je strah ustvarjati, zato odlašajo z delom ali ga na koncu celo ne delijo. To izhaja predvsem iz sramu, kar pomeni, da morajo umetniki zaščititi svoj ego (Baer, 2012).

Pomembno je izpostaviti, da so umetniki v resnici sami sebi najstrožji kritiki, saj jih prav njihova trma, odličnost in želja ženejo do vrhunskih rezultatov. To izhaja iz inherentne potrebe po nenehnem ocenjevanju in izboljšanju samih sebe in njihovih izdelkov. Napake opazijo hitreje kot zunanja publika, s čimer si vedno znova postavijo višje standarde in izvirnost. To lahko vodi do izjemne rasti, lahko pa nanje deluje zelo negativno. Lahko jim celo prepreči, da bi še naprej ustvarjali, pri čemer se ujamejo v začarani krog lastnih frustracij, posledično pa ne sprejmejo nikakršnega izziva ali poslovne priložnosti, saj se bojijo zavrnitve in lastnega neuspeha (Naira Neide, Felipe, in Erickaline Bezzer de, 2023).

Ključna napaka, ki pesti skoraj vsakega umetnika na začetku ali traja dlje časa, je stagnacija. Umetnika potisne v cono udobja, kjer ustvarja v varnem okolju, zaradi strahu pa si ne upa preizkusiti drugega sloga ustvarjanja. Pomembno je, da si umetnik

upa eksperimentirati ter da doseže ravnovesje med samokritičnostjo in sočutjem do samega sebe (Lilienfeld in Bensman, 1968).

Izjemni umetniki se ne bojijo preizkušati novih stvari, saj je glavni razlog, da se izpopolnjujejo, eksperimentiranje. S tem raziskujejo različne umetniške sfere, z vsako izkušnjo pa lahko ustvarjajo z enim slogom manj, dokler ne začutijo pravega.

»Pran je, da ne veš, kam greš kot umetnik. Pojavile se bodo možnosti za osvoboditev stvari, za katere ste mislili, da jih nikoli ne boste mogli opustiti. In za neuspeh. Doživela sem tako globok neuspeh, da sem na koncu zažgala svojo skulpturo; gorela je dva dni. Redko boste vedeli, kaj je prava stvar, saj je v življenju tako malo absolutno pravih stvari. Namesto tega sledite tihim vzgibom svoje intuicije.« (Ursula von Rydingsvard, 2018)

2.5.2 Ravnovesje med poslovanjem in umetnostjo

Usklajevanje umetnosti in poslovanja je za podjetnike umetnost sama po sebi. Umetniki so nosilci več dejavnosti hkrati, kot so umetniško ustvarjanje, trženje, prodaja, finančno upravljanje in administracija, kar je lahko izjemno. Vzpostavljanje ravnovesja med ustvarjalnimi vidiki, ki so jih prvotno navdihovali, in poslovnimi vidiki, potrebnimi za uspeh, je bistvenega pomena za razcvet umetniških podvigov.

Nekateri umetniki se celo znajdejo na razpotju, med vodenjem svoje kariere poti in strastjo do ustvarjanja. Vzpostavitev ravnotežja med obema svetovoma je lahko zahtevna naloga. Umetnik, ki ustvarja izjemne umetnine, a ne zna poskrbeti za trženje, lahko sicer pridobi zvesto občinstvo, vendar bo na koncu le težko prejemal zadovoljive prihodke. Po drugi strani pa lahko oseba, ki morda ni umetniška po duši, a obvlada prodajo in marketing, za svoje »nezahtevno« delo prejme velike materialne koristi in javno prepoznavnost.

Ravnovesje je po svoji naravi vedno gibanje in ne nekaj stalnega. Za umetnike je pogosto težko oceniti, ali živijo v ravnovesju ali so izven njega. To zavedanje se lahko hitro spremeni in močno vpliva na njihov občutek dobrega počutja. Tako kot v psihologiji, ko se slika in ozadje zamenjata, se tudi tukaj lahko nenadoma pojavijo občutki neravnovesja. Ko jih prepoznajo, lahko umetniki začnejo prilagajati svoje vsakdanje življenje in način dela, da bi znova vzpostavili ravnovesje. Te znake pogosto najprej opazijo v svojem ustvarjalnem delu, saj se pri njem opirajo na svoje

notranje življenje, saj ustvarjalnost zahteva določeno mero čustvene odprtosti (Backer, 2006).

2.5.3 Depresija kot zelo pogosto stanje umetnika: mit ali resničnost?

Depresija pri umetnikih ni nič novega, a je pogosto zanemarjena. Vsak umetnik gre skozi ustvarjalno zatišje, ko se mu zdi, da talent in spretnost nista usklajena in da stvari preprosto ne delujejo. Lahko je frustrirajoče in vznemirjajoče, vendar so lahko ti občutki neverjetno koristni za ustvarjalno rast. Zahvaljujoč umetnikom sporočilo o resnosti te motnje dosega milijone po vsem svetu. Z vizualno predstavitvijo umetnikove osebne zgodbe se drugi s podobnimi težavami počutijo vidni. Depresija je najbolj razširjena bolezen sodobnega sveta, ki ne diskriminira. Umetniki delujejo kot posredniki med globokimi in kompleksnimi izkušnjami depresije ter svojim občinstvom. Čeprav pogosto gledajo na depresijo kot na nekaj negativnega, jo lahko hkrati prepoznajo kot priložnost – način, da izboljšajo sebe, okrepijo svoje umetniške oblike in ustvarijo nove. Osredotočanje na ustvarjalno duševno zdravje jim omogoča, da se približajo doseganju najboljših rezultatov svojega dela.

Nekatera veličastna dela, ki so nam jih zapustili poznani umetniki, so bila ustvarjena po strašni ceni. Od slavnega slikarja Vincenta van Gogha, ki si je v obdobju hude depresije odrezal uho, do skladatelja Roberta Schumanna, ki je umrl v norišnici zaradi poskusov samomora, je znanost dokazala, da nori genij ni le mit. Študije o umetnikih so namreč dokazale, da je kar dvajsetkrat večja verjetnost, da bodo umetniki zboleli za depresijo ali bipolarno manično motnjo, saj v maničnem stanju ljudje ne potrebujejo veliko spanca, razmišljajo hitreje in bolj svobodno z izjemno osredotočenostjo in samozavestjo (Stone, 2020).

»V svoje delo sem vložil svoje srce in dušo in pri tem izgubil razum« (Van Gogh, 1888).

2.5.4 Strast – gonilo kljub pritiskom

Pojem »strast« je močna želja po dejavnosti, ki jo ljudje radi počnejo, jo dojemajo kot pomembno, vanjo vlagajo svoj čas in energijo ter jo vidijo kot del svoje identitete. Strast lahko poveča motivacijo, izboljša počutje in da smisel vsakdanu. Hkrati lahko prebudi tudi negativna čustva, vodi v pretirano vztrajnost in moti ravnovesje v življenju, kar predstavlja dvojnost strasti. Dualistični model strasti predvideva obstoj dveh vrst strasti: obsesivne (nadzorovano ponotranjenje dejavnosti v identiteti) in

harmonične (avtonomno ponotranjenje dejavnosti v identiteti), kar so potrdile številne študije (Vallerand, 2007).

Biti strasten pri svojem umetniškem delu je sicer izjemno in dobro, vendar ima tudi to svoje pomanjkljivosti. Vse je treba početi zmerno, saj je ustvarjanje tobogan čustev, ki se prelivajo v notranjosti umetnika. Čeprav je strast gonilo, ki jih žene naprej, to še ne pomeni, da je goreča strast vedno prisotna. Včasih se zgodi, da imajo naval energije, da se ne ustavijo in sploh ne potrebujejo spanca. A pogosto je to samo zaradi tega, da ohranijo svoje poklicne sposobnosti.

Za uspeh sta potrebna dva dejavnika, marljivost in vztrajnost, vendar je pri umetnikih še toliko bolj pomembno omeniti še ključnega – strast. To je gorivo, ki jih žene naprej, navdušuje in izpopolnjuje. Strast vliva smisel, omogoča preseganje meja in dvigne njihovo uspešnost. Zaradi strasti je bolj verjetno, da bodo dosegali boljše rezultate, vlagali več časa in energije v umetnine in sam proces, s tem pa ostali predani in vdani svojemu delu. Čeprav je strast najmočnejša sila umetnikov, pa ne zmanjša vrednosti trdega dela in truda. Zato je pomembno, da se trdo delo in strast dopolnjujeta, saj takrat nastane čarovnija. Ko se to dvoje skupaj združi, nastane kombinacija uspeha in osebne rasti (Chen, Lin, Pereira, O'Keefe, in Yates, 2021).

2.6 Motivacija in samozavest umetnika

Razprava o tem, kaj motivira umetnika, sega vse do Platona, ki je menil, da je v umetnosti prisotna božanska norost. Sprva so bili umetniki več stoletij zaposleni kot vajenci ali služabniki, a se je njihov položaj začel spreminjati v dobi razsvetljenstva. V 19. stoletju so dosegli vrhunec – kiparji, slikarji in pesniki so bili cenjeni in obravnavani kot del družbene elite (Daniel, 2018).

Charles Darwin, angleški geolog, naravoslovec in biolog, je preučeval evolucijske procese, ki so osnova za umetniške težnje pri ljudeh. Poudaril je, da je človeški um univerzalen, saj vse kulture uživajo v dejavnostih, kot so ples, glasba, igra, slikanje, tetoviranje in okraševanje telesa. Umetniška motivacija spodbuja posameznike k sodelovanju v estetsko usmerjenih aktivnostih. Tako kot radovednost ali igra se umetniško vedenje šteje za funkcionalno avtonomno in je notranje motivirano s pomočjo razvitih, specifičnih in stabilnih estetskih vzgibov (Darwin, 1871).

2.6.1 Notranji in zunanji viri navdiha

Navdih umetnika je glavni vir za ustvarjanje in umetniški proces, lahko ga črpa iz zunanjega ali notranjega sveta. Z ustvarjanjem nam sporoča, kako razmišlja ali čuti, z barvami, linijami in oblikami pa lahko vidimo, kaj je doživljal v času ustvarjanja.

Norveški slikar Edvard Munch je z intenzivnimi barvami in oblikami najbolj znan po sliki z naslovom Krik, kjer je prikazal strah, razočaranje in jezo (Zaczek, 2024). Vincent van Gogh pa je v sliki z naslovom Zvezdna noč upodobil oblake v vrtincih, vetrove in temne strukture, kar kaže na to, da je bil slikar zmeden, zaskrbljen in razočaran (Zelazko, 2024).

Umetniki črpajo navdih iz osebnih izkušenj, spominov, preteklosti, otroštva in različna čustvena doživetja. Ta so ljubezen, izguba, strah ali žalost, kar je glavni navdih za izražanje umetniških del, velik poudarek pa je na umetnikovem psihološkem stanju. Navdih lahko najdejo v domišljiji, sanjah ali strahu, to pa izrazijo s svojim slogom, kot je izbira barv, oblik in linij (An in Youn, 2017).

Poleg notranjega navdiha se umetniki najdejo v naravi in okolju, živalih ali vremenskih pojavih. Na umetniško delo močno vplivajo tudi izkušnje, interakcije in odnosi z drugimi ljudmi, kultura in kolektivna zavest. Močan zunanji navdih predstavljajo tudi film, literatura in glasba, kar vključuje tudi zgodovinska umetniška obdobja, kot sta renesansa in modernizem (Mäkelä, 2006).

2.6.2 Soočanje s kritiko

Izraz »umetnostna kritika« se nanaša na analizo, vrednotenje in razpravo o umetniških delih. Kritike spodbujajo pisce, da premislijo o določenem delu in oblikujejo lastno, utemeljeno interpretacijo. Prvič jo je uvedel angleški slikar Jonathan Richardson leta 1719 v svoji publikaciji *An Essay on the Whole Art of Criticism*, kjer je poskušal razviti sistem za razvrščanje umetniških del na podlagi risbe, kompozicije, izuma in uporabe barv. Poleg analize dela se profesionalni umetnostni kritiki pogosto sprašujejo tudi o njegovem zgodovinskem pomenu in povezavah z deli, ki so nastala pred njim. Konstruktivna kritika je za umetnika ključnega pomena, saj predstavlja enega najboljših načinov za izboljšanje dela. Umetniki bi morali aktivno iskati priložnosti za nadgradnjo svojih veščin – ne le

tehničnih, temveč tudi glede tega, kako se vključujejo in povezujejo z javnostjo (Richardson in Davies, 1773).

Umetniki se srečujejo s kritikami v različnih oblikah, od konstruktivnih povratnih informacij do ostrih ocen. Čeprav kritika lahko predstavlja izziv, je ključno prepoznati njen potencial za osebno rast in razvoj. Spodbuja dialog, samorefleksijo ter motivira umetnike in glasbenike k izpopolnjevanju njihove obrti. Konstruktivna kritika nudi umetnikom dragocene vpoglede in jim pomaga prepoznati prednosti ter slabosti njihovega dela. S prepoznavanjem področij, kjer se lahko izboljšajo, lahko umetniki nadgradijo svoje tehnike, eksperimentirajo z novimi idejami in povečajo svoj ustvarjalni učinek. Vendar kritika ni vedno konstruktivna ali objektivna. Umetniki se pogosto soočajo s subjektivnimi ocenami in negativnimi povratnimi informacijami, kar lahko povzroči razočaranje in demotivacijo. Pomembno je razlikovati med konstruktivno kritiko in destruktivno negativnostjo ter se ne pustiti, da ta ovira umetniško rast (Bowman, 2021).

2.6.3 Samozaupanje kot temelj umetniškega razvoja

Samorefleksija je zelo pomembna za številne kariere, ne le za umetnost. Za nastajajoče umetnike je zgodnja praksa samorefleksije ključna, saj spodbuja globlje razumevanje njihove umetniške vizije, močnih strani in področij, kjer se lahko izboljšajo. Omogoča jim izpopolnjevanje svojih sposobnosti, prilagajanje zahtevam časa, razvoj edinstvenega umetniškega glasu ter bolj jasno in namerno krmarjenje skozi izzive ustvarjalnega procesa.

Pri umetniškem ustvarjanju igra ključno vlogo samozavest. Vpliva namreč na vsak korak procesa, brez samozaupanja pa lahko umetnik začne dvomiti o sebi, kar lahko ohromi njegovo delo. Če želi umetnik eksperimentirati, tvegati in raziskovati, mora imeti pogum, saj lahko le tako izstopi iz cone udobja in postane še boljši. S tem premaga tudi notranje strahove, sposoben se je soočiti s kritiko in graditi samozavest, kar opazi tudi zunanji svet – stranke in poslovni kolegi. Če umetnik v svoje delo in samega sebe verjame, s tem lažje promovira sebe in delo, kar je ključni dejavnik za umetniški razvoj in uspeh (Shack, Meiyappan in Grossman, 2018).

Dokler mladi umetniki ne razumejo, kaj je potrebno za gradnjo nečesa trajnostnega, lahko dosežejo umetniško odličnost, a pogosto brez jasne usmeritve svoje osebne umetniške poti. Mnogi začnejo z ljubeznijo in strastjo, vendar se lahko na koncu

soočijo z razočaranjem. Za mnoge prihajajoče umetnike je to izkušnja, ki jo nadaljujejo skozi svojo kariero, kar je lahko tudi koristno. Pomembno je vedeti, da lahko pretirana osredotočenost na denarne dobičke ogrozi ustvarjalnost, oslabi umetniško integriteto, povzroči občutek neizpolnjenosti in vodi v izgorelost. Če mladih umetnikov ti trenutki in izkušnje ne zlomijo, naj jih uporabijo kot priložnost za samorefleksijo, da opazijo, kako daleč so že prišli na njihovi umetniški poti.

2.7 Uspeh in trajnost

Uspeh se lahko doseže, ko umetnik pozna svoje cilje in združi umetniško vizijo in razumevanje trga. Čeprav se uspeh in trajnost ne izključujeta, sta precej prepleteni, a ločeni dimenziji. Spopadanje z zavračanjem je običajna izkušnja na vsakem umetniškem potovanju. Umetniški podjetniki se pogosto soočajo z zavrnitvijo v različnih oblikah, kot so zavrnitve galerije, zavrnitve donacije ali negativne povratne informacije kritikov. Razvijanje odpornosti in sprejemanje zavrnitve kot priložnosti za rast in učenje je ključnega pomena pri obvladovanju teh izzivov. Umetnikom finančno stabilnost in prepoznavo prinašajo priznanja, nagrade, razstave, kritike in njihova dela. To pa lahko dokaj hitro mine, saj se trendi in okusi spreminjajo zelo hitro. Mnogi umetniki doživijo vrhunec slave, vendar so v nekaj letih lahko pozabljeni, čeprav ostajajo njihova dela pomembna (Dicindio in Bobick, 2012).

Trajnost, ki je v službi vrednosti in pomena umetnin, pa je povezana s kakovostjo izražanja, sposobnostjo in univerzalnostjo. Umetnik doseže trajnostni uspeh, ko umetnina doseže različne generacije. Trajnost je zanimiva dimenzija, saj se pri nekaterih umetnikih lahko odkrije šele po njihovi smrti, ko se nekateri motivi na novo odkrijejo ali dobijo popolnoma nov pomen (Guthrie, 1894).

2.7.1 Nenehno prilagajanje

Tehnologija omogoča umetnikom raziskovanje novih meja na njihovem ustvarjalnem potovanju. Odpira vrata inovativnim načinom razmišljanja in izražanja, s čimer izziva konvencionalne meje umetnosti. Digitalna orodja so na primer olajšala ustvarjanje 3D umetnosti in animacij, ki si jih v analogni dobi ni bilo mogoče predstavljati. Poleg tega lahko umetniki zdaj eksperimentirajo z virtualno in razširjeno resničnostjo, s čimer premikajo meje poglobljenih in interaktivnih umetniških izkušenj.

Umetniki, ki sledijo svojim željam, navdihom in slogom, se morajo skozi zgodovino kljub temu nenehno prilagajati spremembam v umetniških trendih, tehnologiji in družbi. To je ključen dejavnik za njihovo preživetje in umetniško rast. Zaradi razvoja tehnologije se morajo umetniki naučiti obvladovati animacijo, digitalno umetnost in se seznaniti z uporabo umetne inteligence. Poleg tega se morajo prilagoditi tudi vprašanjem družbe, saj s svojimi deli izražajo mnenja in posredujejo sporočila. S tem ostajajo ne le relevantni, temveč njihova dela odražajo tudi čas, v katerem nastajajo (Bernard, Dartel, Beekman, Lindeman, & Nigten, 2015).

2.7.2 Zaupanje vase

Samozavest ni le vera vase, temveč gre za kompleksen psihološki pojav. Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s to temo, samozavest opredeljujejo kot stopnjo, do katere verjamemo in čutimo, da bodo naša dejanja prinesla pozitivne rezultate. Psihološko gledano, samozavest predstavlja zaupanje v lastne sposobnosti in presojo. Poleg tega k njenemu razvoju in ohranjanju prispevajo različni psihološki dejavniki, kot so samospoštovanje, samoučinkovitost ter preplet socialnih in kognitivnih elementov, ki vplivajo na posameznikovo zaupanje v lastne sposobnosti. Umetniška samozavest umetnikom omogoča, da jim ni vseeno, kaj si drugi mislijo o njihovem delu. Omogoča, da sledijo svoji roki in rišejo tisto, kar se njim zdi naravno. Ustvarja lastno umetnost na svoj način ne glede na to, kako neverjetna in drugačna je umetnost drugih ljudi (Budín, 2017).

Po Maslowu, socialnem psihologu, je samozavest tesno povezana s potrebo po spoštovanju in samoaktualizaciji. Maslowova hierarhija potreb kaže, da se samozavest razvije, ko so izpolnjene osnovne potrebe, kar posameznikom omogoča osredotočanje na višje cilje in osebni razvoj (McLeod, 2024).

2.7.3 Odnos talentov do evalviranja njihovih izdelkov ali storitev

Družbeni mediji so nedvomno odlično orodje za umetnike. Pogled na umetnine drugih umetnikov je lahko navdihujoč, vendar tudi nevaren, saj se lahko ujamejo v past nenehnega primerjanja svojega dela z delom nekoga drugega. Ko v svoje delo vložijo ogromno truda in neprespanih noči ter potem vidijo druge umetnike, ki navidezno čez noč ustvarjajo mojstrovine, je to lahko ogromno razočaranje.

Umetniki na svoji umetniški poti naletijo na javno občinstvo, ki sodobno umetnost hitro oceni za absurdno. Ni presenetljivo, da zaradi visokih vložkov nekateri občutijo izčrpavajočo tesnobo zaradi »sindroma sleparja«, psihološkega pojava, pri katerem oseba podcenjuje svoje dosežke in se boji, da je morda nenadarjen goljuf. Tudi najuspešnejši umetniki se lahko včasih počutijo tako.

3 Raziskava

Raziskava je izvedena na primeru kariernega prehoda talentirane umetnice, ki je svojo življenjsko predanost v določenih okoliščinah transformirala v poklic. Za boljše razumevanje tematike, ki je posredno predmet raziskave, smo pripravili krajši opis okolja, v katerem je izjemna posameznica in umetnica, katere karierno pot v nadaljevanju preučujemo s pomočjo intervjuja, prišla do svojega najvišjega cilja – karierne uveljavitve.

3.1 Opis okolja raziskave

3.1.1 Tetoviranje kot umetnost

Tetoviranje je trajna dekoracija telesa in predstavlja starodavno obliko umetnosti z bogato kulturo. Razvijalo se je skozi stoletja, od kulturnih tradicij do sodobnih izrazov individualnosti. Z razširitvijo industrije se je tetoviranje, nekoč tabu, začelo uveljavljati kot poklicna pot, na kateri so lahko posamezniki ali skupine zelo uspešni (Pierre, Nicholls, in Roggenkamp, 2017).

Tetovaže služijo kot edinstvena oblika vizualne komunikacije, ki posameznikom omogoča izražanje čustev, vrednot in izkušenj, ki jih je težko ubesediti. Ustvarjajo vizualno pripoved posameznikovih življenjskih izkušenj, služijo kot opomniki preteklosti in težnje za prihodnost.

V začetnih fazah razvoja tetoviranja je ključnega pomena poudariti pomen pridobivanja in izpopolnjevanja različnih veščin, vključno z umetniškim in tehničnim usposabljanjem. Takšno usposabljanje zagotavlja temelje za ustvarjanje raznolikih motivov, pravilno upravljanje opreme, izvajanje sterilizacijskih postopkov, temeljito razumevanje anatomije kože in obvladovanje različnih tehnik tetoviranja (Search, 2024).

Psihološko je tetovaža kompleksen splet individualnih in kulturnih pomenov, osebnih in kolektivnih izkušenj ter družbenih in psiholoških dejavnikov. Oblikuje naše razumevanje sebe in drugih ter razkriva zapleten odnos med individualno identiteto ter širšim kulturnim in družbenim okoljem.

Tetoviranje, ki je bilo nekoč le hobi, je danes postalo priljubljena in uspešna karierna pot. Gre za obliko umetnosti, ki združuje ustvarjalnost, osebni izraz in tehnične veščine, zaradi česar je privlačna izbira za tiste, ki želijo slediti netradicionalni umetniški poti. V zadnjih letih je industrija tetovaž doživela izjemno rast, kar je rezultat vedno večjega povpraševanja po unikatnih in pomenljivih dizajnih, kar nakazuje večje priznanje tetovaž kot umetniške oblike. Tetoviranje umetnikom ponuja ogromno svobode pri ustvarjanju in omogoča razvoj edinstvenega stila, kar ga ločuje od drugih umetniških zvrsti (Bhanushali, 2024).

3.1.2 Razvoj identitete kot umetnik tetoviranja

Identiteta umetnika tetoviranja se začne skozi osebno rast, učenje ter strast do risanja in ustvarjanja. Ti ljudje svojo nebrzdano strast preoblikujejo v poklic in je ne dojemajo kot delo. So izjemno ustvarjalni in sposobni, da razvijajo estetsko privlačne in unikatne dizajne ter jih preslikajo iz papirja na kožo človeka. Vsak izmed njih se pogosto specializira za določen stil ustvarjanja, čeprav se morajo nenehno učiti in izobraževati, da si lahko privoščijo eksperimentiranje in raziskovanje. Umetnik tetoviranja mora združevati ustvarjalnost, komunikacijske sposobnosti in tehnično znanje, imeti mora mirne roke, poleg tega pa mora biti perfekcionista.

Psihološki vidik umetnikov tetoviranja je dokaj kompleksen, saj vsak element v njihovem življenju vpliva na proces in izvedbo. Nekaj ključnih dejavnikov, ki večajo uspeh, so empatija, samozavest, ustvarjalnost in sposobnost obvladovanja stresa (Simpson in Pullen, 2018).

Zavedati se moramo, da so umetniki tetoviranja izpostavljeni večjemu stresu kot slikarji, saj nimajo možnosti, da bi svoje umetniško delo popravili z radirko ali vodo. Pri svojem delu morajo biti popolnoma osredotočeni, saj lahko že najmanjša napaka močno vpliva na končni izdelek. Ta odsotnost možnosti popravila povečuje pritisk na umetnike in zahteva visoko raven natančnosti ter pozornosti do detajlov.

3.1.3 Motivi tetoviranih ljudi

Tetoviranje je umetnina na koži, ki zahteva veliko truda, časa in denarja. Z večkratnim prebadanjem in črnilom ustvarimo trajno znamenje. V preteklosti so ljudje tetovaže povezovali predvsem s kriminalom, mornarji, drugimi skupinami in jih dojemali kot znak upora. V današnjih časih je tetoviranje postalo izjemno priljubljeno med vsemi generacijami, motivacija za tetovažo pa naj bi bila identifikacija in samoizražanje.

Teoretični okvir, ki sta ga prvič predstavila Snyder in Fromkin leta 1980, velja za pozitiven model pri razumevanju nenormalnega oziroma deviantnega vedenja. Takrat sta uporabila izraz »edinstvenost«, da bi poudarila pozitivno težnjo k drugačnosti od drugih ljudi. Danes se ta koncept dobro ujema s sodobnim pozitivnim gibanjem v psihologiji, medtem ko je bila takrat ta perspektiva v nasprotju s prevladujočim negativnim pogledom na človeške razlike (Golder in Tiggemann, 2006).

Ko razvijajo svoje veščine, umetniki tetoviranja pogosto napredujejo v programe vajeništva, kjer lahko pridobijo praktične izkušnje pod mentorstvom izkušenih strokovnjakov v industriji. Med vajeništvom se učijo in izpopolnjujejo svoje veščine ter vzpostavljajo prve stike s strankami. Pomembno je poudariti, da je nenehno učenje ključ do uspeha v tetoviranju. Umetniki tetoviranja morajo biti na tekočem s trendi v industriji, zato pogosto obiskujejo konvencije, delavnice ali tečaje tetoviranja, kar jim omogoča izboljšanje veščin in širjenje znanja.

3.2 Cilj raziskave

Cilj raziskave je raziskati ključne dogodke in vplive, ki so oblikovali umetniško pot izjemno talentirane posameznice, analizirati izzive, s katerimi se je soočala med prehodom iz predanosti v poklic, in spoznati motive umetnice.

Teza: Umetnika oblikujejo prelomnice v njegovem življenju.

3.3 Metodologija

Za izvedbo raziskave smo uporabili metodo intervjuja, kar nam je omogočilo celovit vpogled v osebno izkušnjo umetnice. Zastavili smo ji 10 vprašanj.

3.4 Intervju

1. Kako je nastala vaša strast do risanja?

Moja družina pravi, da so talent opazili že v zgodnjem otroštvu – ko sem pri štirih letih v vrtcu že natančno barvala od črte do črte, kar je opazila vzgojiteljica in to povedala staršem. Bolj zavzeto sem z risanjem in ustvarjanjem začela pri šestih letih, ko sem risala skupaj z očetom, ki je bil slikar. Takrat sta mi starša kupila tudi prvi risarski set, ki ga imam, zanimivo, še danes.

2. Kaj vas je spodbudilo k prehodu iz risanja v tetoviranje?

Moj oče je poleg ustvarjanja s čopičem, ogljem in svinčniki ustvarjal tudi motive, ki so si jih kasneje ljudje vtetovirali. Ko sem bila stara 12 let, smo z družino gledali prispevek o tetoviranju in takrat mi je oče rekel: »Eli, kaj pa, če bi ti tetovirala?« In to vprašanje se mi je utrla v misli, na katerega sem že očitno takrat imela odgovor – ja!

3. Ali vas je družina podprla pri odločitvi, da želite tetovirati?

Da, odraščala sem v umetniški družini, polni ljubezni, spodbujanja in podpore, in tudi tukaj sta me podprla, čeprav sem o tem kot najstnica samo sanjara.

4. Kdaj ste zamenjali svinčnik za iglo in prešli na tetoviranje?

Ko sem bila stara 16, sem svoji mami naredila prvo tetovažo, brez predhodne vaje ali učenja, saj mi je več kot očitno preveč zaupala. Takrat so mi prijatelji in družina za rojstni dan kupili vso opremo za tetoviranje in tako se je začelo ustvarjanje na prvih strankah – 3xF (friends, fools, family).

5. Ali obstajajo ključni trenutki, ki so potrdili vašo odločitev za kariero tetoviranja?

Več njih, še zdaj se kakšen zgodi, ki potrdi, da sem se odločila pravilno.

6. Kateri so bili največji izzivi, s katerimi ste se soočali kot tetovator?

Premagati strah, da sem si dejansko upala vtetovirati motiv na osebi, zgraditi samozavest in zaupanje vase.

7. Če pogledate nazaj, kaj menite, da je bil ključ do vašega uspeha pri preoblikovanju vaše strasti v posel?

To, da sem ostala zvesta sama sebi in vedno stremela k cilju – postati umetnica tetoviranja, da sem bila samoiniciativna in se vsega naučila sama.

8. Ali se strinjate, da trdo delo premaga talent?

Ne. Menim, da se skozi trdo delo talent gradi, boljša in izpili, saj brez talenta in negovanja le-tega ne moreš trdo in dobro delati.

9. Kaj bi svetovali drugim ambicioznim posameznikom, ki želijo svojo strast spremeniti v kariero?

Če čutiš, da te nekaj veseli in v tem uživaš, se temu nikoli ne odreci. Vseeno kaj – če te to izpopolnjuje in lahko s tem še služiš, ne odnehaj.

10. Kakšni so prihodnji cilji za vaš posel tetoviranja in kako nameravate še naprej rasti kot umetnik?

Moj cilj je ustvariti dobro okolje za stranke, graditi in ohranjati zaupanje in upati, da bo to moje poslanstvo do konca življenja.

3.5 Ugotovitve

Z odgovori na vprašanja intervjuja smo pridobili vpogled v to, kako zelo pomembna je vloga družine in zgodnjega okolja, ki vplivata na to, kako se bo strast otroka razvijala in nadaljevala. Pri vprašanju, kako je nastala strast do risanja, je intervjuvanka opozorila na prepoznavo talenta že v otroštvu, kar se ujema s teorijo, da otroci, ki razvijajo talent, kasneje dobijo izjemno močan občutek za umetnost (Shearer, 1998).

Pri naslednjih odgovorih na vprašanja smo zaznali zanimivo prepletanje želje in družinske podpore, saj je dal pri prehodu iz risanja v tetoviranje glavno pobudo oče, umetnik. Prav on ji je predlagal tetoviranje kot karierno priložnost, kar se ujema s teorijo (Brelj in Marič, 2024).

Ugotavljamo tudi, da je pri proučevani umetnici prvi stik s tetoviranjem na osebi privedel do prehoda v poklic že pri šestnajstih letih, brez formalnega izobraževanja ali mentorja. To kaže na samozavest, ki se je očitno razvijala že v otroštvu, in potrjuje trditev, da so nekateri umetniki bolj usmerjeni k samostojnemu raziskovanju kot k formalnemu učenju (Winner, 1999). Trditev poudarja tudi, da je za začetek umetniške poti pomembno zaupanje družine, prijateljev in znancev, ki talentiranega umetnika kot prva publika spodbujajo na začetku umetniško poslovne poti.

Skozi intervju je umetnica kot največji izziv izpostavila premagovanje notranjih strahov, gradnjo samozavesti in zaupanje vase. Na vprašanje, kaj je ključ do uspeha, je odgovorila, da samoiniciativnost in zvestoba sami sebi. Umetnica meni, da talent ne premaga trdega dela, vendar se skozi prakso le pili in neguje, kar je tudi skladno z ugotovitvijo švedskega psihologa K. Andres Ericssona (VDA, 2024).

Za konec nam je umetnica obrazložila, kako je živeti z umetnikom, predstavila je vpliv njenega načina življenja na vsakodnevno dogajanje in kako umetnost postane del intimne dinamike v odnosu do okolja in bližnjih.

V intervjuju umetnica tetoviranja poudarja ključni pomen zgodnjega življenjskega obdobja in družinske podpore pri negovanju ustvarjalnih sposobnosti, preoblikovanju talenta v poslovno priložnost ter končni uveljavitvi. Njena zgodnja ljubezen do risanja in prehod k tetoviranju dokazujeta močan vpliv, ki ga lahko imata podporno okolje in družinski vzor na umetniški razvoj posameznika. Poseben pomen je imel njen oče, katerega umetniška praksa in mentorstvo sta posredno oblikovala njen razvoj ter pripomogla k odločitvi, da se je profesionalno posvetila tetoviranju.

Intervjuvanka meni, da je uspeh odvisen predvsem od tega, da ostaneš zvest sam sebi, prevzameš pobudo in se nikoli ne nehaš učiti. Umetnica trdi, da našeto krepí predstave o močni samopodobi, notranji motivaciji in ustvarjalnem razvoju. Izjemna posameznica je prepričana, da ji je neomajna podpora družine pomagala pri premagovanju ovir, pridobivanju samozavesti in premagovanju prvotnega strahu, da bi svojo strast spremenila v posel.

Njena pripoved kaže, da so izjemni dosežki na umetniških področjih lahko posledica mešanice dejavnikov, kot so spretnost, vztrajnost in podpora tistih, ki jim je zaupala. Poudarja, da je za uspeh ključnega pomena ostati zvest svojim ciljem in načelom ter

se nenehno razvijati tako na osebni kot na poklicni ravni. Njen navdihujoč pogled na življenje, delo in umetniško ustvarjanje ponuja dragocene nasvete vsakomur, ki želi svojo strast preoblikovati v poklic.

4 Diskusija

Umetniki so po naravi sočutna in senzitivna bitja, ki v sebi nosijo ogromno ljubezni in veselja. Sposobni so najti lepoto v skoraj vseh vidikih obstoja. Marsikdo meni, da je življenje z umetnikom lahko naporno, včasih mučno, predvsem pa nepredvidljivo. Življenje z umetnikom ima tako pozitivne kot negativne lastnosti. Ker so zelo ustvarjalni, je vsak dan z umetnikom odkrivanje novih idej, s svojo ustvarjalnostjo pa lahko celo vsako domače opravilo naredijo zabavno. Imajo čustveno globino, kar pomeni, da so sposobni govoriti o globokih temah in čustvih, čeprav navzven delujejo zelo hladni. Strast, ki jo gojijo do svojega dela in življenja, izkazujejo tudi v odnosu s partnerjem, saj jim je odnos brez goreče strasti, kot slika brez barv – dolgočasno. Imajo zanimiv smisel za humor z mešanico sarkazma in črnega humorja, kar nakazuje na to, da imajo oster um in da radi dregnejo v kontroverzno temo. Čeprav so umetniki lahko izjemno inteligentni, zabavni in humorni, pa je pomembno omeniti tudi njihove slabe lastnosti. Predvsem so zelo nepredvidljivi, saj je njihov ustvarjalni proces odvisen od njihovih čustev, občutkov in mišljenja v danem trenutku. Značilno je, da jih prevzame nenaden navdih, kar pomeni, da se bodo še isto minuto zatekli k ustvarjanju. Nagnjeni so k izrednim čustvenim nihanjem, saj so izjemno občutljivi. Tudi v tem kontekstu bi si lahko razlagali, da so čustveno nepredvidljivi. Življenje z umetnikom je lahko na trenutke tudi naporno, saj so znani po tem, da so introvertirane osebe. Ne potrebujejo družbe in uživajo v samoti, kar lahko oteži vzpostavljanje bližine. So perfekcionisti, kar pomeni, da ne bodo kritični le do sebe in do svojega dela, vendar bodo čez čas iskali napake tudi pri partnerju. Ker se poglobijo v svoje delo in ustvarjanje, se poglobijo tudi v človeka, s katerim si delijo življenje. Partnerja bodo analizirali do potankosti, osebno, čustveno in fizično, saj iščejo globok in avtentičen odnos. Imajo zelo dobro razvito intuicijo in občutek za podrobnosti. Čeprav razmerje z umetnikom ni vedno preprosto in predstavlja izzive, lahko vodi do izjemne osebne in čustvene rasti, polne dinamike, strasti in trdnega odnosa.

Pomembno je, da posamezniki prepoznajo, razvijajo in negujejo svoje talente, hkrati pa se zavedajo, da bo uspeh njihovega talenta v veliki meri odvisen od odziva okolja. Glede na nenehno spreminjajočo se naravo življenja in sveta se pogosto postavlja

vprašanje, ali bo naš talent ustvaril priložnosti. V mnogih primerih je pravzaprav ključnega pomena, da priložnosti ustvarimo sami. Zato je bistveno, da razširimo svoj pogled na lastne talente in raziskujemo različne poti, kjer lahko naš talent zares cveti in je uporaben (Bauer, Viola, & Strauss, 2011).

Tetoviranje je dober primer, kako talent lahko najde nepričakovane poti do uspeha. Primarna družina ima ključno vlogo pri spodbujanju talenta posameznika. Če starši ne prepoznajo in ne spodbujajo otrokovih talentov, je večja verjetnost, da ti ostanejo neizkoriščeni. Po drugi strani pa ima otrok, če ga vzgajamo v spodbudnem okolju, kjer starši prepoznajo, usmerjajo in razvijajo njegove talente, več možnosti, da svoj talent razvije do te mere, da ga lahko uporabi tudi kot poklic (McCree, 2017).

V primeru tetoviranja lahko vidimo, kako talent, ki se na prvi pogled morda zdi specifičen za tradicionalne umetniške veščine, preide v nekonvencionalno umetniško zvrst, ki ponuja tako umetniško izražanje kot tudi poslovne priložnosti. S prepoznavanjem, usmerjanjem in spodbujanjem takšnega talenta lahko posamezniki uspešno preoblikujejo svojo strast v poklicno pot, ki se razvija v sodobni družbi.

Ker talent ni vedno usklajen s trenutnimi trendi in potrebami v svetu, je pomembno, da posamezniki proaktivno upravljajo svoje talente. Svet je v nenehnem gibanju, zato se lahko zgodi, da talent, ki je sicer naravno prisoten pri posamezniku, v določenem obdobju ne najde svojega prostora. Zato je ključno prepoznati priložnosti, niše in okolja, kjer bi se ta talent lahko uveljavil.

V mnogih primerih ljudje ne prepoznajo, da talent ni omejen zgolj na eno področje. Menimo, da lahko z malo ustvarjalnosti in drznosti poiščemo širok spekter priložnosti, kjer lahko talent zaživi. Na primer, talent otroka za risanje se lahko razvije v tradicionalnih oblikah umetnosti, vendar pa lahko s širšim pogledom prepoznamo tudi poslovne priložnosti v drugih vejah umetnosti, kot je na primer tetoviranje. Tetoviranje danes ni več zgolj spretnost, temveč umetniška praksa, ki zahteva visoko raven ustvarjalnosti in tehničnega znanja. Ugotavljamo, da umetniki tetoviranja danes ne le ustvarjajo, temveč so prisiljeni prilagajati se poslovnim zahtevam, kot so uveljavljanje na trgu umetniških dobrin s pomočjo marketinških prijemov v smislu gradnje osebne blagovne znamke, upravljanja s plačilno sposobnimi odjemalci in podobno.

Za uspeh je nujno, da posamezniki iščejo priložnosti, prepoznajo lastne talente in se prilagodijo potrebam trga zainteresiranih kupcev. V primeru tetoviranja se je pokazalo, kako talent za umetnost ni nujno omejen na tradicionalne umetniške discipline. Z odprtim pogledom in proaktivnim pristopom lahko posamezniki prepoznajo nove priložnosti in ustvarijo kariero, ki temelji na njihovem ustvarjalnem poslanstvu in spretnostih.

Umetnost je izjemno dinamično področje, ki umetnikom ponuja priložnost za izražanje, ustvarjanje in razvoj. Umetnost pogosto spremlja tudi neuspeh, saj umetniški svet ni vedno naklonjen ustvarjalcem in njihovim idejam, zato je toliko bolj pomembno, da umetniki ne obupajo in nenehno negujejo svoj talent. Zavedati se morajo, da neuspehi niso nujno znak konca, ampak priložnost za rast, izboljšanje in prilagoditev svojemu okolju.

Raziskava doživljanja karierne poti izjemne posameznice in njenega prehoda v umetnico tetoviranja je razkrila, da prehod iz risanja k tetoviranju ni bil enostaven. Vendar ji je s podporo družine in s strastjo uspelo preoblikovati talent v uspešno karierno pot. Ta prehod ponazarja večplastni proces, ki prepleta ustvarjalni izraz, podjetniški vpogled in sociokulturne tokove. S kritično analizo vseh vidikov in kompleksnosti, ki jih proces vključuje, postane jasno, da prehod od osebnega talenta do podjetniškega podviga v tetoviranju zajema tako tehnične spretnosti kot tudi globoko razumevanje tržnih trendov, preferenc strank in etičnih premislekov.

Ugotovili smo, da je bil talent posameznice, ki je svojo umetniško nadarjenost odkrila že v mladosti, izpopolnjen skozi slikanje z očetom in da se je sčasoma preusmeril v izpopolnjeno umetniško obliko tetoviranja. Njena pot v svet umetnosti se je začela v zgodnjem otroštvu, ko se je pokazala prirojena nagnjenost k risanju in slikanju. Poudarjena je bila tudi pomembnost kakovostno preživetega časa z očetom ter razvijanja talenta preko njegovega strokovnega znanja in spodbude.

To je okrepilo vez med očetom in otrokom ter pripomoglo k razvijanju talenta, ki ga odrasla umetnica zdaj uspešno izkorišča. Slikanje in risanje sta se kasneje povezala z naraščajočim interesom za tetoviranje. Kultura tetovaž in zamisel, da bi platno in pero nadomestili s človeško kožo in iglo, sta se preoblikovali v razvoj talenta v povsem drugačno umetniško smer.

Ko tetoviranje napreduje od nišne subkulture do industrije, se posamezniki na tej poti srečujejo s kompleksnim terenom, uravnotežujejo ustvarjalno presojo s komercialno smiselnostjo. Poleg tega interakcija med razvojem osebnega talenta, vplivi družine in dinamiko industrije poudarja pomen celostnih pristopov k podjetništvu, kjer se ustvarjalna strast združuje s poslovnim uvidom za ustvarjanje uspešnih podvigov.

V prihodnosti bo nadaljevanje akademskih raziskav na presečišču razvoja osebnega talenta in podjetniških prizadevanj v tetoviranju prispevalo k bolj prefinjenemu razumevanju dinamik znotraj te industrije ter osvetljevalo prakso, politiko in pedagogiko na področju umetniškega podjetništva.

5 Zaključek

Z raziskavo študije primera smo s pomočjo intervjuja izjemne posameznice, ki je strast preoblikovala v poklic, dokazali, da so strast, samoiniciativa in podpora družine ključni dejavniki, ki vplivajo na posameznika in njegov razvoj talenta. Eno ključnih spoznanj iz študije primera je pomen tega, da posamezniki prepoznajo in sprejmejo svojo ustvarjalno usmeritev ne glede na to, kako nepričakovane ali zahtevne so poti, ki jih umetniški talent vodi. Umetnost ni le ustvarjanje lepih ali navdihujočih del, temveč vključuje tudi nenehno prilagajanje, eksperimentiranje in sprejemanje sprememb tako v osebnem kot profesionalnem življenju. Zgodba umetnice tetoviranja, ki smo jo raziskovali v tem primeru, kaže, da se umetnost razvija znotraj specifičnega kulturnega in socialnega konteksta, ki pogosto določa smernice za njen sprejem in priznanje v širši družbi. Poleg tehničnega znanja je za uspeh na umetniškem področju, kot je tetoviranje, nujno potrebno tudi poznavanje širšega družbenega, kulturnega in poslovnega okolja.

Umetnost je izjemno dinamično področje, ki umetnikom ponuja priložnost za izražanje, ustvarjanje in razvoj. Umetnost pogosto spremlja tudi neuspeh, saj umetniški svet ni naklonjen vsakemu ustvarjalcu, zato je toliko bolj pomembno, da umetniki ne obupajo in da nenehno negujejo svoj talent. Zavedati se morajo, da uspehi niso trajni, neuspehi pa niso nujno usodni; ključni je pogum, ki ustvarja priložnosti za rast, izboljšanje in prilagoditev svojemu okolju. Družbena sprejemljivost tetoviranja, ki je v preteklosti veljalo za subkulturni izraz, se je danes popolnoma spremenila v pozitivnem smislu. Tetoviranje je postalo trend današnjih

generacij, kar je izboljšalo samopodobo in cenjenost ustvarjalcev na tem področju ter njihov pristop k ustvarjanju in delu.

Literatura

- Aguila, C. (5 2022). The Influence of Identity on Art and How it Can Connect Us to Our. <https://scholar.dominican.edu>. Pridobljeno 21. 9 2024 iz <https://scholar.dominican.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1063&context=education-masters-theses>
- Alexander, A. (26. 7 2018). How art careers happen. <https://professionalartistmag.com>. Pridobljeno 23. 9 2024 iz <https://professionalartistmag.com/how-art-careers-happen/>
- An, D., & Youn, N. (6. 11 2017). The inspirational power of arts on creativity. <https://www.sciencedirect.com>. Pridobljeno 27. 9 2024 iz <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0148296317304058>
- Backer, T. E. (2 2006). "Balancing Work, Life and Creativity - Lessons from Artists". <https://www.csun.edu>. Pridobljeno 23. 9 2024 iz <https://www.csun.edu/sites/default/files/wellbeingconf-sph.pdf>
- Baer, S. A. (2012). The fear of art and the art of fear. Pridobljeno 23. 9 2024 iz <https://docs.lib.purdue.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1278&context=candc>
- Bauer, C., Viola, K., & Strauss, C. (2011). Management skills for artists: 'learning by doing?' International Journal of Cultural Policy, 17(5), 626-644. <https://christinebauer.eu>. Pridobljeno 30. 9 2024 iz https://christinebauer.eu/publications/bauer-2011-managementskills/bauer-2011-managementskills_postprint.pdf
- Bechara, K. (30. 4 2023). The Modern Day Challenges of being an Artist. <https://atelierkristel.com>. Pridobljeno 23. 9 2024 iz <https://atelierkristel.com/the-modern-day-challenges-of-being-an-artist/>
- Bernard, B., Van, D. M., Beekman, N., Lindeman, P., & Nigten, A. (5 2015). ARTISTS AND DESIGNERS AS AGENTS OF CHANGE. <https://www.researchgate.net>. Pridobljeno 24. 9 2024 iz https://www.researchgate.net/publication/275945433_ARTISTS_AND_DESIGNERS_AS_AGENTS_OF_CHANGE
- Bhanushali, S. (10. 3 2024). Career as a tattoo artist. <https://www.thehindu.com>. Pridobljeno 25. 9 2024 iz <https://www.thehindu.com/education/career-as-a-tattoo-artist/article67912109.ecc>
- Bowman, M. (15. 3 2021). Art Criticism in the Contracted Field. <https://academic.oup.com>. Pridobljeno 30. 9 2024 iz <https://academic.oup.com/jaac/article/79/2/200/6171161>
- Brehli, E., & Marič, M. (6 2024). DEVELOPING PERSONAL TALENT INTO BUSINESS: THE CASE OF ELI'S INK. <https://www.researchgate.net>. Pridobljeno 28. 9 2024 iz https://www.researchgate.net/publication/381111351_DEVELOPING_PERSONAL_TALENT_INTO_BUSINESS_THE_CASE_OF_ELI'S_INK
- Budin, W. C. (2017). Building Confidence. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov>. Pridobljeno 27. 9 2024 iz <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6354626/>
- Chen, P., Lin, Y., Pereira, D. J., O'Keefe, P. A., & Yates, F. J. (14. 7 2021). Fanning the Flames of Passion: A Develop Mindset Predicts Strategy-Use Intentions to Cultivate Passion. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov>. Pridobljeno 24. 9 2024 iz <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8375551/>
- Cherry, K. (2. 5 2024). Erikson's Stages of Development. <https://www.verywellmind.com>. Pridobljeno 4. 12 2024 iz <https://www.verywellmind.com/erik-eriksons-stages-of-psycho-social-development-2795740>
- Christy, M. (16. 8 2023). ART: WHO CAN DO IT? IS TALENT REQUIRED? <https://www.linkedin.com>. Pridobljeno 29. 9 2024 iz <https://www.linkedin.com/pulse/art-who-can-do-talent-required-marina-chisty>

- Crosby, O. (9 2001). From hobby to career: Transforming your pastime into a profession. [https://www.bls.gov.Pridobljeno 23. 9 2024 iz https://www.bls.gov/careeroutlook/2001/Fall/art01.pdf](https://www.bls.gov.Pridobljeno%2023.%209%202024%20iz%20https://www.bls.gov/careeroutlook/2001/Fall/art01.pdf)
- Daniel, R. (11 2018). Motivation to be an Artist: Insights relevant to mental health. [https://www.researchgate.net.Pridobljeno 29. 9 2024 iz https://www.researchgate.net/profile/Ryan-Daniel-2/publication/331687042_Motivation_to_be_an_Artist_Insights_relevant_to_mental_health/links/5ccc99ee458515712e902966/Motivation-to-be-an-Artist-Insights-relevant-to-mental-health.pdf](https://www.researchgate.net.Pridobljeno%2029.%209%202024%20iz%20https://www.researchgate.net/profile/Ryan-Daniel-2/publication/331687042_Motivation_to_be_an_Artist_Insights_relevant_to_mental_health/links/5ccc99ee458515712e902966/Motivation-to-be-an-Artist-Insights-relevant-to-mental-health.pdf)
- Darwin, C. (1871). Izvor človeka. Pridobljeno 25. 9 2025
- dicindio, C., & Bobick, B. (3 2012). Advocacy for Art Education: Beyond Tee-Shirts and Bumper Stickers. [https://www.jstor.org.Pridobljeno 24. 9 2024 iz https://www.jstor.org/stable/41479770?searchText=succes+art&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dsuccess%2Bart%26so%3Drel&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A3410d4221c546939eda4333b8e7961fb](https://www.jstor.org.Pridobljeno%2024.%209%202024%20iz%20https://www.jstor.org/stable/41479770?searchText=succes+art&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dsuccess%2Bart%26so%3Drel&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A3410d4221c546939eda4333b8e7961fb)
- Down, L. (6. 10 2023). The Artist Within Asks Is Art a Hobby or Career? [https://artsartistsartwork.com.Pridobljeno 23. 9 2024 iz https://artsartistsartwork.com/the-artist-within-asks-is-art-a-hobby-or-career/](https://artsartistsartwork.com.Pridobljeno%2023.%209%202024%20iz%20https://artsartistsartwork.com/the-artist-within-asks-is-art-a-hobby-or-career/)
- Fayaz, R., Rezakolai, S. A., & Tabatabaian, M. (3 2017). The Effect of Natural Environment on Children's Creativity. [https://www.armanshahjournal.com.Pridobljeno 15. 9 2024 iz https://www.armanshahjournal.com/article_44606.html?lang=en](https://www.armanshahjournal.com.Pridobljeno%2015.%209%202024%20iz%20https://www.armanshahjournal.com/article_44606.html?lang=en)
- Feuerman, C. A. (28. 12 2020). Challenges you may face as an artist. [https://www.carolefeuerman.com.Pridobljeno 23. 9 2024 iz https://www.carolefeuerman.com/blog/2020/12/28/challenges-you-may-face-as-an-artist](https://www.carolefeuerman.com.Pridobljeno%2023.%209%202024%20iz%20https://www.carolefeuerman.com/blog/2020/12/28/challenges-you-may-face-as-an-artist)
- Fraser Hamilton, D. (2 1981). Art as hobby, as therapy and as a profession. [https://www.ncbi.nlm.nih.gov.Pridobljeno 23. 9 2024 iz https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1438647/](https://www.ncbi.nlm.nih.gov.Pridobljeno%2023.%209%202024%20iz%20https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1438647/)
- Furnham, A., & Chamorro-Premuzic, T. (1 2007). The ARTistic personality. [https://www.researchgate.net.Pridobljeno 31. 9 2024 iz https://www.researchgate.net/publication/238735595_The_ARTistic_personality](https://www.researchgate.net.Pridobljeno%2031.%209%202024%20iz%20https://www.researchgate.net/publication/238735595_The_ARTistic_personality)
- Ghosh, P. (26. 2 2021). What is Talent Management? Definition, Strategy, Process and Models. [https://www.spiceworks.com.Pridobljeno 29. 9 2024 iz https://www.spiceworks.com/hr/talent-management/articles/what-is-talent-management/](https://www.spiceworks.com.Pridobljeno%2029.%209%202024%20iz%20https://www.spiceworks.com/hr/talent-management/articles/what-is-talent-management/)
- Gogh, V. v. (1888).
- Golder, F., & Tiggemann, M. (12 2006). Tattooing: An expression of uniqueness in the appearance domain. [https://www.sciencedirect.com.Pridobljeno 29. 9 2024 iz https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1740144506000866](https://www.sciencedirect.com.Pridobljeno%2029.%209%202024%20iz%20https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1740144506000866)
- Guthrie, W. N. (5 1894). The Permanence of Art. [https://www.jstor.org.Pridobljeno 24. 9 2024 iz https://www.jstor.org/stable/27527810?seq=16](https://www.jstor.org.Pridobljeno%2024.%209%202024%20iz%20https://www.jstor.org/stable/27527810?seq=16)
- Hackston, J. (29. 4 2024). When Is It the Right Time to Transform Your Hobby Into a Career? [https://www.td.org.Pridobljeno 23. 9 2024 iz https://www.td.org/content/atd-blog/when-is-it-the-right-time-to-transform-your-hobby-into-a-career](https://www.td.org.Pridobljeno%2023.%209%202024%20iz%20https://www.td.org/content/atd-blog/when-is-it-the-right-time-to-transform-your-hobby-into-a-career)
- Howard. (2. 9 2023). What is an Artist?: A Deep Dive into the Heart of Creation. [https://www.howardbasshead.com.Pridobljeno 2. 12 2024 iz https://www.howardbasshead.com/what-is-an-artist/](https://www.howardbasshead.com.Pridobljeno%202.%2012%202024%20iz%20https://www.howardbasshead.com/what-is-an-artist/)
- Krajnc, M. (2011). Razvoj in učenje otroka v predšolskem obdobju. [https://psihologija-svsgl.weebly.com.Pridobljeno 4. 12 2024 iz https://psihologija-svsgl.weebly.com/uploads/5/1/9/6/5196937/interno_gradivo_3letnik_noviprogram_10-11.pdf](https://psihologija-svsgl.weebly.com.Pridobljeno%204.%2012%202024%20iz%20https://psihologija-svsgl.weebly.com/uploads/5/1/9/6/5196937/interno_gradivo_3letnik_noviprogram_10-11.pdf)
- Lilienfeld, R., & Bensman, J. (1968). A Phenomenological Model of the Artistic and Critical Attitudes. Pridobljeno 23. 9 2024 iz A Phenomenological Model of the Artistic and Critical Attitudes

- Logiscool. (19. 12 2023). How to discover and develop children's passions. <https://www.logiscool.com>. Pridobljeno 9. 21 2024 iz <https://www.logiscool.com/en-vn/blog/education/kham-pha-phat-trien-niem-dam-me-cua-tre>
- Mäkelä, A. M. (1 2006). The Art of Research. https://www.researchgate.net/profile/Maarit-Maekelae-2/publication/277309564_The_Art_of_Research/links/5e84566b92851c2f5270f650/The-Art-of-Research.pdf#page=87
- Marcia, J. (2. 11 2002). Identity in Childhood and Adolescence. <https://www.sciencedirect.com>. Pridobljeno 9. 21 2024 iz <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/B0080430767017228>
- Maree, K., Nel, P., & Kleynhans, R. (26. 2 2024). Performing artists' career trajectory from a career construction perspective. <https://www.tandfonline.com>. Pridobljeno 23. 9 2024 iz <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03069885.2024.2364599#abstract>
- McCree, D. (22. 7 2017). "Thank you for seeing my potential when I didn't see it for myself.". <https://theweeklychallenger.com>. Pridobljeno 15. 9 2024 iz <https://theweeklychallenger.com/thank-you-for-seeing-my-potential-when-i-didnt-see-it-for-myself/>
- McCree, D. (22. 6 2017). "Thank you for seeing my potential when I didn't see it for myself.". <https://theweeklychallenger.com>. Pridobljeno 30. 9 2024 iz <https://theweeklychallenger.com/thank-you-for-seeing-my-potential-when-i-didnt-see-it-for-myself/>
- McLeod, S. (25. 1 2024). Erik Erikson's Stages of Psychosocial Development. <https://www.simplypsychology.org>. Pridobljeno 21. 9 2024 iz <https://www.simplypsychology.org/erik-erikson.html>
- McLeod, S. (24. 1 2024). Maslow's hierarchy of needs. <https://www.simplypsychology.org>. Pridobljeno 27. 9 2024 iz <https://www.simplypsychology.org/maslow.html>
- Modi, P. (10. 2 2023). How To Support Your Kids Passion To Help Them Grow. <https://www.linkedin.com>. Pridobljeno 25. 9 2024 iz <https://www.linkedin.com/pulse/how-support-your-kids-passion-help-them-grow-priyanka-modi>
- Naira Neide, C., Fellipe, C.-L., & Erickaline Bezzera de, L. (2023). Directed self-criticism with artist-workers: a methodological proposal based on cultural-historical psychology. Pridobljeno 23. 9 2024 iz <https://www.scielo.br/j/pp/a/gGvkCngmd4r7WJpbbYjGHBh/?format=pdf&lang=en>
- Newman, S. (20. 10 2015). How to Support and Nurture Your Child's Passions. <https://www.psychologytoday.com>. Pridobljeno 25. 9 2024 iz <https://www.psychologytoday.com/us/blog/singletons/201510/how-support-and-nurture-your-childs-passions>
- O'Donnell, B. (13. 10 2017). The Odyssey's Millennia-Old Model of Mentorship. <https://www.theatlantic.com>. Pridobljeno 23. 9 2024 iz <https://www.theatlantic.com/business/archive/2017/10/the-odyssey-mentorship/542676/>
- Opperet, M. L., O'Keeffe, Bensnes, M. S., Grecu, A. L., & Cropley, D. H. (8 2023). The value of creativity: A scoping review. Pridobljeno 25. 9 2024 iz <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2713374523000183>
- Osborne, M., McPherson, S., & Milbarth, C. (2015). *Artistic Development*. Handbook of Child Psychology and Developmental Science, Voume 2: Cognitive Processes, Chapter 21, 897-948.
- Pantelides Samaras, A. (10 2010). Explorations in using arts-based self-study methods. <https://www.researchgate.net>. Pridobljeno 23. 9 2024 iz https://www.researchgate.net/publication/248987176_Explorations_in_using_arts-based_self-study_methods
- Penfold, L. (2019). Vygotsky on collective creativity. Art Play Children learning. <https://louisapenfold.com>. Pridobljeno 15. 9 2024 iz <https://louisapenfold.com/collective-creativity-vygotsky/>

- Pierre, J., Nicholls, A., & Roggenkamp, H. (22. 9 2017). Tattoos as a window to the psyche: How talking about skin art can inform psychiatric practice. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov>. Pridobljeno 25. 9 2025 iz <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5632599/>
- Press, N. A. (30. 10 2019). The Science of Effective Mentorship in STEM. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov>.
- Richardson, J., & Davies, T. (1773). The works of Mr. Jonathan Richardson : consisting of I. The theory of painting, II. Essay on the art of criticism so far as it relates to painting, III. The science of a connoisseur. <https://archive.org>. Pridobljeno 30. 9 2024 iz <https://archive.org/details/worksofmrjonatha00rich>
- Rydingsvard, U. v. (2018). An interview with Ursula von Rydingsvard. <http://evenmagazine.com>. Pridobljeno 30. 9 2024 iz <http://evenmagazine.com/ursula-von-rydingsvard/>
- Search, 8. E. (12. 3 2024). 8 Essential Tattoo Artist Skills to Boost Your Job Search. <https://ca.indeed.com>. Pridobljeno 1. 10 2024 iz <https://ca.indeed.com/career-advice/resumes-cover-letters/tattoo-artist-skills>
- Shack, A. R., Meiyappan, S., & Grossman, L. D. (5. 7 2018). Improved Self-Esteem in Artists After Participating in the "Building Confidence and Self-Esteem Toolbox Workshop". <https://www.ncbi.nlm.nih.gov>. Pridobljeno 27. 9 2024 iz <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6042157/>
- Shearer, B. (3 1998). Development and Validation of a Multiple Intelligences Assessment Scale for Children. Pridobljeno 9. 28 2024 iz https://www.researchgate.net/publication/234621243_Development_and_Validation_of_a_Multiple_Intelligences_Assessment_Scale_for_Children
- Simpson, R., & Pullen, A. (2 2018). 'Cool' Meanings: Tattoo Artists, Body Work and Organizational 'Bodyscape'. <https://www.jstor.org>. Pridobljeno 27. 9 2024 iz <https://www.jstor.org/stable/26969784?seq=4>
- SSKJ. (2024). <https://fran.si>. Pridobljeno 4. 12 2024 iz <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=umetnik>
- steinhauer, H. (1962). Hungering Artist or Artist in Hungering: Kafka's "A Hunger Artist". <https://www.jstor.org>. Pridobljeno 25. 9 2024 iz <https://www.jstor.org/stable/23091044?seq=13>
- Stone, D. (8. 10 2020). Why creative people are more prone to depression (from the archives). <https://www.artshub.com.au>. Pridobljeno 23. 9 2024 iz <https://www.artshub.com.au/news/features/20x20-why-creative-people-are-more-prone-to-depression-261229-2368732/>
- Taylor, P., Mitchell, T., & Green, D. (7 2011). Mentoring in the art classroom. <https://www.researchgate.net>. Pridobljeno 23. 9 2024 iz https://www.researchgate.net/publication/254099023_Mentoring_in_the_art_classroom
- Taylor, S., & Luckman, S. (13. 6 2023). Mentoring as affective practice. <https://www.tandfonline.com>. Pridobljeno 23. 9 2024 iz <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10286632.2024.2320427#abstract>
- Vallerand, R. J. (2007). On the Psychology of Passion: In Search of What Makes. <https://selfdeterminationtheory.org>. Pridobljeno 24. 9 2024 iz https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2008_Vallerand_CanPsych.pdf
- VDA. (7 2024). Anders Ericsson's Deliberate Practice in Competitive Debate. <https://vancouverdebate.ca>. Pridobljeno 28. 9 2024 iz <https://vancouverdebate.ca/anders-ericssons-deliberate-practice-in-competitive-debate/#:~:text=Anders%20Ericsson%2C%20a%20Swedish%20psychologist,key%20to%20achieving%20high%20performance>
- Vygotsky, L. (1930). Mind and Society. <https://www.unilibre.edu.co>. Pridobljeno 15. 9 2024 iz <https://www.unilibre.edu.co/bogota/pdfs/2016/mc16.pdf>
- Winner, E. (12 1999). The Origins and Ends of Giftedness. Pridobljeno 28. 9 2024 iz https://www.researchgate.net/publication/325673053_The_origins_and_ends_of_giftedness
- Zaczek, I. (14. 9 2024). The Scream. <https://www.britannica.com>. Pridobljeno 26. 9 2025 iz <https://www.britannica.com/topic/The-Scream-by-Munch>

Zelazko, A. (20. 9 2024). The Starry Night. <https://www.britannica.com>. Pridobljeno 26. 9 2025 iz <https://www.britannica.com/topic/The-Starry-Night>

O avtorjih

Eli Brelih je zaključila dodiplomski študij na Fakulteti za organizacijske vede Univerze v Mariboru v Kranju, smer Organizacija in management kadrovskih in informacijskih sistemov. Naprej se razvija na magistrskem študiju. Njeni raziskovalni interesi so umetniški ekspresionizem, psihologija, umetnost, tetoviranje in organizacija. Je soavtorica izvirnega znanstvenega članka in sodeluje pri raziskovalnih projektih. *Eli Brelih completed her undergraduate studies at the Faculty of Organizational Sciences, specializing in Organization and Management of Human Resources and Information Systems. She is currently pursuing her master's degree in the second year of the 2nd Bologna Cycle at the Faculty of Organizational Sciences in Kranj. Her research interests include artistic expressionism, psychology, art, tattooing, and organization. She is a co-author of an original scientific article and actively participates in research projects.*

Prof. dr. **Goran Vukovič** je zaposlen na Fakulteti za organizacijske vede Univerze v Mariboru. Je visokošolski učitelj za področje marketinga in kadrovskega managementa ter skrbnik študijskega programa Organizacija in management kadrovskih in izobraževalnih sistemov. Ima tudi več kot petindvajset let delovnih izkušenj na področju funkcionalnega izobraževanja in svetovanja ter je izkušen svetovalec na področju kadrov, marketinga in nabave v profitnem in neprofitnem sektorju gospodarstva. Poleg tega je avtor številnih znanstvenih člankov, prispevkov, avtor in soavtor številnih knjig, recenzent, član uredniških svetov in vodja ali sodelavec na projektih. *Prof. dr. Goran Vukovič is an employee of the Faculty of Organisational Sciences at the University of Maribor. He is a qualified university teacher in the area of human resources and a qualified university teacher in the area of »Marketing«. He also has more than fifteen years of work experience in the area of functional education and consultancy. Prof.dr.Vukovič is a consultant in the areas of human resources, marketing and procurement in the profit and non-profit sectors of the economy. Furthermore, he is the author of many authentic scientific papers, outor and co-author of many books, editor, critic, member of the editorial councils.*